

هیئت معارف جنگ
شهید سیهبد علی صیاد شیرازی

عملیات قادر

تیرماه تا آبان ماه ۱۳۶۱

منطقه عملیاتی شمالغرب

همراه با لوح فشرده اسناد عملیات

نویسنده: سرتیپ ۲ ستاد محمد کامیاب

سرشناسه	: کامیاب، محمد، ۱۳۲۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: عملیات قادر تیرماه تا آبان ماه ۱۳۶۴ منطقه عملیاتی شمالغرب/نویسنده محمد کامیاب ؛ [برای] هیات معارف جنگ "شهید سپهبد علی صیاد شیرازی".
مشخصات نشر	: تهران: ایران سبز، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۸ ص.: مصور (بخشی رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۰۷-۱۴-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: کامیاب، محمد، ۱۳۲۷ - -- خاطرات
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- عملیات قادر
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- خاطرات
شناسه افزوده	: ارتش. هیات معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی
رده بندی کنگره	: ۳۹۰.۳۲/۱۶۰۷ DSR
رده بندی دیویی	: ۵۵۴/۰۷۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۰۰۸

نویسنده: سرتیپ ۲ ستاد محمد کامیاب

نوبت/ سال چاپ: اول/ ۱۳۹۲

شماره شابک : ۸ - ۱۴ - ۷۶۰۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

شمارگان: ۲۰۰۰

ناشر: انتشارات ایران سبز - تهران

مرکز پخش: تلفن ۲۲۴۸۸۷۵۶ نمابر ۲۲۴۸۸۶۵۰ - صندوق پستی ۵۵۴ - ۷۵ - ۱

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

حق چاپ برای هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» محفوظ است

از همه نگارندگان حوادث جنگ و همه کسانی که
توان انجام وظیفه در این مهم را دارند، درخواست
می‌کنم از ثبت و ضبط جزئیات این دوران غفلت
نکنند و این گنجینه تمام نشدنی را برای آیندگان به
ودیعه بگذارند.

امام خمینی (ره)

می‌خواهم به همه این جنگ، یک گنج است.
آیا خواهیم توانست این گنج استفاده کنیم؟ آن
هشت سال جنگ بایستی قریب به ده سال را تغذیه بکند.

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

همه راز

بررسی اولیه و نهایی کتاب

سر تیپ استاد سر امانه

بررسی و نظارت در تمام مراحل تدوین کتاب

سر تیپ استاد سید حبیب الهامی

بررسی نهایی کتاب

سر تیپ استاد سید ناصر حسینی

بررسی و اصلاحات تکمیلی، آماده سازی، نشر

سر تیپ ۲ استاد نجاتعلی صادقی گویا

اصلاحات نهایی

سر تیپ ۲ حمید شکیبا

حروفنگاری

گروه رایانه هیئت معارف جنگ

صفحه آرایی

حامد خدمتی

طرح جلد

حمیدرضا خزاعی

معارف جنگ

«معارف جنگ» مجموعه‌ای از یافته‌ها، ذخایر و دست‌آوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به یاس فداکاری‌ها، ایثارگری‌ها و برکت خون شهدای والامقام، نصیب رزمندگان اسلام نموده و از سینه‌های جوشان آن‌ها به سینه‌های پاک و تشنه نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌گردد.

سازمان افتخاری «هیئت معارف جنگ» از پاییز سال ۱۳۷۲، با تصویب حضرت امام خامنه‌ای و بنیان‌گذار، امیر سرافراز ارتش اسلام «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» و حمایت‌های مادی و معنوی مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، این رسالت مهم را با روحیه متعالی بسیجی برعهده گرفته و مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خداوند متعال مبنی بر «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»، با صداقت، شجاعت و استقامت جمعی در این وادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخارآمیز را که با گرایش «پژوهشی - فرهنگی - عملیاتی و آموزشی» شکل گرفته است ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خداوند متعال دارد.

شیوه کار هیئت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد بدین ترتیب بوده است که براساس زمان و مکان هر عملیات، معنی رزمندگان اسلام که در آن عملیات نقش مهمی را برعهده داشته‌اند به منطقه عملیات عزیز، نمود و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و سرداشت‌های تحریری، صوتی و تصویری، مجموعه حقایق و واقعیت‌های تلخ و شیرین را گردآوری نموده و در نهایت بعد از تطبیق آنها با مدارک و اسناد جبهه‌های نبرد در مسیر تدوین قرار داده‌اند.

آموزش معارف جنگ نیز از سال ۱۳۷۴ به صورت نظری و میدانی برای هر دوره از دانشجویان سال ۳ دانشگاه افسری امام علی (ع) نیروی زمینی و از سال ۱۳۸۲ برای کلیه دانشگاههای افسری ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا درآمده و تا زمان نگارش این کتاب بیش از ۲۰ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های مزبور را در دو مرحله نظری و میدانی مراد آموزش قرار داده است.

هیئت معارف جنگ همچنین از سال ۱۳۸۸ آموزش کارکنان وظیفه در سطوح تحصیلی فوق‌دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا در مراکز آموزش وظیفه را پی‌ریزی نمود. این عزیزان در زمان آموزش مقدماتی و قبل از عزیمت به یگان‌های سازمانی خود به مدت ۶ ساعت آموزش معارف جنگ را در ساعات فوق برنامه طی نموده که تا زمان چاپ این کتاب بیش از ۱۲۰ هزار نفر از کارکنان وظیفه که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور می‌باشند، آموزش نظری معارف جنگ را فرا گرفته‌اند.

هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی»

معرفی نویسنده: سر تیپ ۲ ستاد محمد کامیاب

در سال ۱۳۲۷ در شهر میمند استان فارس متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه خود را در زادگاهش ادامه داد. در سال ۱۳۴۶ وارد دانشکده افسری و در سال ۱۳۴۹ با رسته توپخانه فارغ التحصیل شد. پس از طی دوره مقدماتی توپخانه در دانشکده افسری به محول انجام وظیفه شد.

در سال ۱۳۵۵، ۱۳۶۳ و ۱۳۷۱ به ترتیب دوره عالی، دوره دافوس و دوره دانشگاه دفاع ملی را گذراند.

در مدت ۳۲ سال به ترتیب دارای مشاغلی چون: فرمانده گردان ۳۳۷، رئیس رکن سوم لشکر ۲۸، معاونت و فرماندهی لشکر ۲۸، جانشین فرماندهی قرارگاه شمالغرب و بالاخره معاونت عملیات و اطلاعات قرارگاه بود.

ایشان در سال ۱۳۷۸ به افتخار بازنشستگی نائل گردید.

فهرست

۱۳	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
۲۰	اهداف مأموریت قرارگاه کمیل
۲۱	انحلال قرارگاه کمیل
۲۱	نتایج حاصله از تشکیل قرارگاه کمیل
۲۲	دستور عمل اجرای عملیات تهاجمی در سرتاسر جبهه های نبرد در خرداد ماه ۱۳۶۴
۲۴	روند طرح ریزی عملیات
۲۷	روند شکل گیری عملیات
۲۷	عملیات جهاد سازندگی
۲۸	اعلام طرح اولیه ۶۴/۴/۷
۳۱	طرح ریزی یگانها
۳۲	اعلام طرح تجدید قطر شده قرارگاه در ۶۴/۴/۲۰
۳۷	احضار فرماندهان بیه منظور آخرین هماهنگی جهت اجرای عملیات در ۲۳ تیرماه
۳۸	مراحل عملیات قادر
۳۸	مرحله یکم عملیات قادر حرکت به اخذ تماس و تأمین خط آتش در منظور در احاطه قرار دادن دشمن سپس اجرای تک به منظور تأمین خط سیر در ۶۴/۴/۲۴
۳۹	خلاصه طرح عملیاتی شماره ۱ قادر
۴۱	وقایع روز اول عملیات (۶۴/۴/۲۴)
۴۴	وقایع روز دوم عملیات (۶۴/۴/۲۵)
۴۷	وقایع روز سوم عملیات (۶۴/۴/۲۶)
۴۸	وقایع روز چهارم عملیات (۶۴/۴/۲۷)
۴۸	وقایع روز پنجم عملیات (۶۴/۴/۲۸)

- ۵۰ پاتک های متوالی عراق به ارتفاع سرهویز از مورخه ۶۴/۴/۲۶ الی ۶۴/۵/۳
- ۵۰ صدور دستور جزء به جزء شماره ۴ و خاتمه دوره اول مرحله یکم عملیات
(۶۴/۴/۲۸)
- ۵۴ ادامه وضعیت با صدور دستور جزء به جزء شماره ۵ در تاریخ ۶۴/۴/۲۸
- ۵۶ اعلام به قرارگاه جنوب در مورد اعزام گردانهای ۱۴۸ لشکر ۷۷ و ۸۷ لشکر ۲۸ و
همچنین ۵ گردان سپاهی که به منظور تقویت به قرارگاه جنوب واگذار شده بودند
- ۵۲ صدور دستور جزء به جزء شماره ۶ در تاریخ ۶۴/۵/۱
- ۵۴ صدور دستور جزء به جزء شماره ۷ (۶۴/۵/۵)
- ۵۷ ادامه عملیات یک به ارتفاعات سربوله و سرهویز
- ۵۷ روز اول عملیات یکم ۶۴/۵/۷
- ۵۹ روز دوم عملیات یکم ۶۴/۵/۸
- ۶۰ خاتمه مرحله یکم عملیات یکم (۶۴/۵/۸)
- ۶۱ نتیجه مرحله یکم عملیات قادر
- ۶۲ به پای کار آوردن لشکر ۲۸ پیاده در نیمه اول ارداد ماه ۱۳۶۴
- ۶۳ عملکرد قرارگاه شمالغرب در آستانه انتخابات ریاست جمهوری ۶۴/۵/۱۸ از تاریخ
تا پایان انتخابات
- ۶۴ به پای کار آوردن تیپ ۵۵ هواپرد در اوائل شهریور ماه ۱۳۶۴
- ۶۷ به پای کار آوردن لشکر ۸ نجف و گردانهای سپاه در شهریور ماه ۱۳۶۴
- ۶۸ روند ادامه عملیات
- ۷۱ برآورد اطلاعاتی شماره ۲
- ۸۷ برآورد وضعیت عملیاتی شماره ۱
- ۹۵ برآورد وضعیت عملیاتی شماره ۲
- ۱۰۵ طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
- ۱۱۴ سازمان رزمی طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
- ۱۱۶ پیوست ب (اطلاعات) به طرح عملیاتی شماره ۴

۱۲۱	بررسی منطقه عملیات
۱۳۵	پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی شماره ۴
۱۴۸	پیوست پدافند هوایی به طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
۱۵۲	پیوست هوانیروز به طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
۱۵۶	پیوست مخابرات به طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
۱۶۰	اهم موارد طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
۱۶۱	هم تغییر ایجاد شده در طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
۱۶۳	طرح عملیات شماره ۵ قادر
۱۷۱	سازمان رزمی به طرح عملیاتی شماره ۵ قادر
۱۷۴	باتک های دشمن از مورخه ۶۴/۶/۱۱ الی ۶۴/۶/۱۶
۱۷۷	دستور جزء به جزء شماره ۱ به طرح عملیاتی شماره ۴ قادر
۱۸۱	دستور جزء به جزء شماره ۱ به طرح عملیاتی شماره ۵ قادر
۱۸۵	<u>مرحله دوم عملیات قادر در تاریخ ۶۴/۶/۱۸</u>
۱۸۶	رمز عملیات مرحله دوم در تاریخ ۶۴/۶/۱۸
۱۸۷	خلاصه اهم وقایع مرحله دوم عملیات قادر
۱۹۲	خاتمه مرحله دوم عملیات قادر
۱۹۵	نتیجه عملیات قادر ۲
۱۹۶	کارنامه عملیاتی قرارگاه حمزه
۱۹۸	کارنامه عملیاتی قرارگاه حمزه ۱
۲۰۰	کارنامه عملیاتی گردانهای لشکر ۲۳ نوه
۲۰۷	کارنامه عملیاتی لشکر ۲۸ پیاده
۲۱۱	کارنامه عملیاتی تیپ ۱ لشکر ۷۷
۲۱۴	کارنامه عملیاتی تیپ ۵۵ هوارد
۲۱۶	کارنامه عملیاتی هوانیروز
۲۱۹	اهم فعالیت های توپخانه صحرایی

- ۲۲۸ اهمیت فعالیت های قرارگاه پدافند هوایی
- ۲۳۲ فعالیت هواپیماهای متجاوز
- ۲۳۳ فعالیت های مهندسی
- ۲۳۶ فعالیت های مخابرات
- ۲۳۸ فعالیت های رکن ۱
- ۲۴۰ فعالیت های رکن ۴
- ۲۴۹ پاتک به دشمن پس از عملیات قادر ۲
- ۲۵۰ به پای کار آوردن یگان های لشکر ۲۱ پیاده (حمزه ۶)
- ۲۵۱ رویدادهای مورخه ۶۴/۶/۱۰ الی ۶۴/۷/۵ (دفع پاتک دشمن به ارتفاع باشکین در مورخه ۶۴/۶/۳۰)
- ۲۵۲ صدور دستور عملیاتی پدافند حسین توسط هوابرد به منظور تشییع خطوط پدافندی در مواضع خودی در ارتفاع ۱۸۳۵، ۱۶۹۹، باشکین و ۲۵۲۸ در مورخه ۶۴/۷/۳
- ۲۵۳ دستور نزا جا به ق ح در مورد رهائی و اعزام پ ۱ لشکر ۲۱ با دو گردان پیاده در مورخه ۶۴/۷/۵
- ۲۵۳ تک مرحله سوم جهت باز پس گیری ارتفاعات ۱۸۸۷، ۱۸۸۶ در تاریخ ۶۴/۷/۸ توسط حمزه ۶ و حمزه ۱
- ۲۵۵ وضعیت عملیات در مورخه ۶۴/۷/۸
- ۲۵۶ وضعیت عملیات در مورخه ۶۴/۷/۹ (تک مجدد توسط حمزه ۴، هواپیما) به منظور تصرف ارتفاع ۱۸۵۶
- ۲۵۷ نتیجه مرحله سوم عملیات
- ۲۵۸ رویدادهای مورخه ۶۴/۷/۱۰ الی ۶۴/۷/۱۷
- ۲۵۸ صدور دستور جزء به جزء شماره ۶ به دستور عملیاتی شماره ۵ قادر در مورخه ۶۴/۷/۱۳

۲۵۹	واگذاری مسئولیت پدافندی هوابرد به ق حمزه ۶ (لشکر ۲۱)
۲۵۹	واگذاری مسئولیت قرارگاه مقدم نزاجا در منطقه شمالغرب به سرهنگ هوشنگ ناصری (فرمانده لشکر ۲۱)
۲۶۱	<u>مرحله چهارم آخرین وضعیت عملیات قادر (پدافند موثر از منطقه عملیاتی قادر)</u> از تاریخ ۶۴/۷/۱۳
۲۶۲	انحلال قرارگاه مقدم نزاجا از ساعت ۲۴ روز ۶۴/۸/۲۲ و واگذاری مسئولیت منطقه عملیاتی قادر به قرارگاه شمالغرب
۲۶۳	نتیجه کلی عملیات
۲۶۴	جابجایی یگانهای پدافند هوایی
۲۶۶	بررسی ستادی ادامه عملیات قرارگاه در جهت طرح در شورای عالی دفاع
۲۶۸	خلاصه اقدامات پس از پذیرش رای در سوم بررسی ستادی
۲۷۵	مکاتبه نزاجا با سماجا در خصوص مأموریت تیپ ۱ لشکر ۶۴
۲۷۷	مکاتبه سماجا با سما حفاجا در خصوص مأموریت تیپ ۱ لشکر ۶۴
۲۷۹	پاسخ نزاجا به سماجا در خصوص تجزیه و تحلیل ساححفاجا
۲۸۳	نمایه
۲۹۵	فهرست عناوین اسناد که در لوح فشرده پیوست ارائه شده است
۳۰۵	نقشه‌ها

www.ketab.ir

پس از عقب نشینی رزمندگان اسلام در عملیات بدر، در اواخر اسفند ماه ۱۳۶۳ فرمانده نذاجا با الهام از فرمان تاریخی حضرت امام (ره)^۱ تصمیم گرفت که عملیاتی در همان منطقه انجام دهد و در این رابطه قرارگاه کمیل را در فروردین ماه ۱۳۶۴ با هدف بازسازی یگانهای عمل کننده و تثبیت خط پدافندی و آماده شدن برای عملیات مجدد در همان منطقه تشکیل داد. اما به دلیل عدم حضور نیروهای سپاه و بسیج که مشروح آن در متن کتاب بیان شده است به ناچار قرارگاه در نیمه دوم اردیبهشت ماه منحل گردید. چون بحث در فرماندهی قرارگاه خاتم الانبیاء (ص) بر این بود که اگر در جبهه هلا عدم فعالیت آفندی حاکم شود، ممکن است عراق با پیروزی حاصله که از عملیات بدر به دست آورده دست به عملیات مجدد بزند^۲ قرارگاه خاتم الانبیاء (ص) از فرماندهان خواست که هر کدام از نیروها در مناطق مربوطه در حد امکانات، عملیات محدودی را طرحریزی نمایند. بر این اساس نذاجا در خرداد ماه ۱۳۶۴ گام کار عملیاتی بدر را در معاونت عملیات و اطلاعات تشکیل و دستورات عمل اجرای عملیات را در سراسر جبهه های تبرد را تهیه و خواستار طرح عملیاتی یگانها گردید. براین اساس نذاجا با تحلیل از اجرای عملیات کمین و دستبرد، یادآور گردید که نیروهای ۱۱^۲ در اذربایجان غربی و کردستان آماده اجرای ماموریت می باشند. پیشنهاد شمالغرب در نذاجا بررسی و تصمیم گرفته شد با استفاده از لشکر ۲۳ نوه و تیپ ویژه شهدای سپاه و ۱۱ یک عملیات برون مرزی در منطقه شمالغرب طرح ریزی و اجرا گردد.

قرارگاه شمالغرب طرح اولیه را تهیه که مورد تصویب نذاجا و فرمانده خاتم الانبیاء (ص) قرار گرفت. براین دستور فرماندهی نذاجا تیپ ۱ لشکر ۷۷ و گردان ۴۸^۳ تیپ ۲ لشکر ۲۸ به منطقه شمالغرب اعزام و گروه طراح قرارگاه شمالغرب در استان پیرانشهر مستقر و فعالیت های طرح ریزی شروع گردید. همزمان با طرح ریزی، عنصر مهندسی قرارگاه با استفاده از شش گردان مهندسی جهاد مشغول احداث راهها و ساخت

^۱ - به سند شماره ۱ (پیام حضرت امام (ره)) رجوع شود.

^۲ - به پاورقی صفحه ۲۴ رجوع شود.

تاسیسات بیمارستان صحرانی، پد هوانیروز و قرارگاه تاکتیکی شمالغرب در منطقه کارگازین واقع در ۳ کیلومتری غرب ارتفاعات مرزی سیاه کوه (کلاشین) در داخل خاک عراق گردید. طرح اولیه در تاریخ ۶۴/۴/۷ و طرح تجدید نظر شده قرارگاه شمالغرب در ۶۴/۴/۲۰ به مبادی ذریبط اعلام گردید و خواسته شد که یگانها طرح عملیاتی خود را تهیه نمایند. سرانجام اجازه گرفته شد که عملیات قادر در شب ۲۳ تیرماه آغاز گردد. حوالی غروب آفتاب سرهنگ سید حسام هاشمی فرمانده قرارگاه شمالغرب مجروح و جانشین قرارگاه سرهنگ علی شجاعی عهده‌دار وظائف ایشان گردید. فرمانده نزاجا شخصاً فرماندهی این عملیات را به عهده گرفت.

به طور کلی عملیات قادر در چهار مرحله مختلف به شرح زیر انجام گرفته است

۱- مرحله یکم در ساعت ۲۳۳۰ روز ۶۴/۴/۲۳ حرکت برای اخذ تماس و تامین خط آبی به منظور در احاطه قرار دادن دشمن، سپس اجرای تک به منظور تامین خط سبز (به نقشه شماره ۱ مراجعه شود) در این مرحله نیروهای خودی با اجرای یک حرکت سریع موفق شدند ارتفاعات حساس منطقه سیدکان در غرب ارتفاعات مرزی سیاه کوه (کلاشین)، گل‌آزده را تصرف نمایند (نقشه شماره ۱۱۱۱۱۱۱۱ به ذکر است که ارتفاع ۱۸۳۰ در شمال شرقی سیدکان تصرف نشد و ارتفاعات گریینه و سربوله و سرهویز در اثر پاتک های مداوم عراق سقوط نمود و به دست نیروهای دشمن افتاد). در این اساس در تاریخ ۶۴/۵/۶ به منظور تصرف مجدد ارتفاعات سرهویز و سربوله به آن ارتفاعات تکت گردید که موفقیتی نداشت. لذا عملیات در تاریخ ۶۴/۵/۸ خاتمه یافته تلقی و یگانهای اجرای پدافند مؤثر، آماده اجرای ادامه عملیات بنا به دستور گردیدند.

در نیمه اول مردادماه قرارگاه لشکر ۲۸ (-) وارد منطقه عملیاتی شد. گردید. تیپ ۵۵ هوابرد توسط هواپیماهای ۷۴۷ نه‌جا در تاریخ ۶۴/۶/۴ و ۶۴/۶/۲ از دزفول به تبریز سپس با ستون راهپیمایی به پادگان پسوه ترابری گردید. لشکر ۸ نجف و تعداد شش گردان سپاهی (جمعاً ۱۴ گردان در شهریور ۱۳۶۴) برابر هماهنگی های قبلی که طی نامه السابقون ۱۱ مورخه ۶۴/۴/۲۲ اعلام گردیده بود وارد منطقه عملیاتی قادر گردیدند.

پس از آماده شدن برآورد اطلاعاتی و برآوردهای وضعیت عملیاتی شماره ۱ و شماره ۲، طرح عملیاتی شماره ۴ قادر با پیوست های مربوطه تهیه و در ۱۳۶۴/۵/۲۰ به یگان ها اعلام شد. ضمناً به علت ایجاد تغییرات طرح عملیاتی شماره ۵ قادر تهیه و در ۱۳۶۴/۵/۳۱ منتشر گردید.

۲- مرحله دوم عملیات قادر در تاریخ ۶۴/۶/۱۸ در منطقه ارتفاعات برده بودک (نقشه شماره ۲) شروع گردید. وضعیت عملیات تا روز ۶۴/۶/۱۹ مشخص و قرارگاه حمزه با صدور دستور حمله به جزء شماره ۳ به طرح عملیاتی شماره ۵ به عملیات این مرحله خاتمه و قرارگاه حمزه ۶ (لشکر ۸ نجف) و حمزه ۲ (تیپ ویژه شهدا و تیپ قدس) و چهار گردان سپاه از تاریخ ۶۴/۶/۱۸ کنترل عملیاتی قرارگاه حمزه خارج و سایر یگانها در خط انتظار مستقر و با تحکیم مواضع پدافندی آماده اجرای ادامه تک بنا به دستور می. شوند.

پس از عملیات قادر در منتهای ارتفاعات ۱۸۵۶ و ۱۸۵۷ سرسپیندار (نقشه شماره ۱) پاتک که پیشروی دشمن در خط لیبته و باشکین سد گردید. تیپ ۳ لشکر ۲۱ در تاریخ ۶۴/۶/۳۰ وارد منطقه عملیاتی قادر شد. یک دشمن به ارتفاع باشکین در تاریخ ۶۴/۶/۳۰ توسط گردان ضربت لشکر ۲۳ دفع گردید.

تیپ ۵۵ هوابرد طرح پدافندی حسین به منظور تثبیت خطوط مواضع خودی در ارتفاع ۱۶۹۹، ۱۸۳۵، باشکین و ۲۵۲۸ تهیه نمود.

۳- مرحله سوم تک در تاریخ ۶۴/۷/۸ به منظور تصرف ارتفاعات ۱۸۵۶ و ۱۸۵۷ سرسپیندار توسط تیپ ۳ لشکر ۲۱ انجام که پیشرفتی نداشت، مجدداً تک تیپ ۳ هوابرد در تاریخ ۶۴/۷/۹ به منظور تصرف آن ارتفاعات ادامه و پیشرفتی نداشت. سرانجام یک دشمنی لشکر ۲۳ در ارتفاعات کیارشک و سرزیرال از مختصات (۸۶-۶۷) تا مختصات (۷۶-۸۶) کشته شدند.

قرارگاه تاکتیکی لشکر ۲۱ و تیپ ۱ آن لشکر وارد منطقه عملیاتی گردید و از ساعت ۱۶۰۰ روز ۶۴/۷/۱۳ با زیر امر گرفتن تیپ ۱ و ۳ مربوطه قرارگاه تاکتیکی حمزه ۶ را تشکیل می دهد.

قرارگاه حمزه در تاریخ ۱۳۶۴/۷/۱۳ دستور جزء به جزء شماره ۶ به دستور عملیاتی شماره ۵ قادر را صادر نمود که بر مبنای آن قرارگاه مقدم نزاجا در محل قرارگاه تاکتیکی حمزه مستقر و هدایت یگانها را از ساعت ۱۶ روز ۱۳۶۴/۷/۱۳ به عهده می‌گیرند. قرارگاه تاکتیکی لشکر ۲۱، قرارگاه حمزه ۶ را تشکیل و قرارگاه حمزه ۳ (تیپ ۱ لشکر ۷۷) از ساعت ۲۴ روز ۱۳۶۴/۷/۱۶ در کنترل عملیاتی حمزه ۶ قرار می‌گیرد. (مشروح به سند شماره ۱۲۸ مراجعه شود)

۴- مرحله چهارم (مرحله پدافندی)

قرارگاه حمزه با قرارگاه تاکتیکی حمزه ۶ (لشکر ۲۱ (-)) در شمال و راست و قرارگاه تاکتیکی حمزه ۵ (لشکر ۲۸ (-)) در جنوب و چپ از مختصات (۶۸۵۰۰-۷۸۹۰۰) تا مختصات (۶۸۳۰۰-۷۸۶۰۰) پدافند می‌نماید.

فرماندهی نزاجا در تاریخ ۶۴/۷/۱۶ مجروح و منطقه را ترک و مسئولیت قرارگاه مقدم نزاجا به عهده سرهنگ هوشنگ عرب فرمانده لشکر ۳۱ واگذار گردید. در ساعت ۲۴۰۰ مورخه ۶۴/۷/۱۶، مقدم نزاجا منحل و مسئولیت منطقه به قرارگاه شمالغرب واگذار گردید (لازم به ذکر است که از ساعت ۲۴۰۰ روز ۶۴/۸/۲۲ مسئولیت پدافندی منطقه به تیپ ۱ لشکر ۶۴ واگذار و کنترل منطقه به قرارگاه شمالغرب واگذار گردید).

ضمناً تامین محور اشنویه، لولان توسط تیپ ۲۳ با عناصر کمبانی ۱۱ برقرار تعداد شش پاسگاه راهداری جهاد سازندگی، کار باز نگاشتن محور مذکور را به عهده گرفتند. لازم به ذکر است که بقیه یگانها برابر نامه ابلاغی به منطقه جنوب اعزام شدند.

در سال ۱۳۶۱ راهبرد نظامی ایران در راستای وارد کردن ضربات مداوم و متناوب بر پیکر ارتش عراق و کاهش دادن توان رزمی آن بود. حضرت امام (ره) راهبرد «جنگ، جنگ، تا رفع فتنه» را اعلام و در یکی از جلسات فرمودند: «باید جنگ را تا سقوط صدام ادامه دهیم و به صورت قاطع نیز باید ادامه یابد». می‌توان گفت که حضرت امام (ره) با بیان این موضوع در خصوص کسب آمادگی بیشتر برای ادامه جنگ و رسیدن به پیروزی نهائی تأکید فرمودند. نیروهای خودی با اتکال به خداوند بزرگ موفق شدند، قدرت تهاجمی عراق را در هم بشکنند. اما نتوانستند قدرت دفاعی او را از کار بیندازند. بنابراین سرنگونی حکومت بعث عراق کماکان جزو اهداف اصلی بود. در این زمینه تلاش همه جانبه ای صورت می‌گرفت و هیچ گونه مانعی نمی‌توانست در ادامه ملت ایران خلی وارد سازد.

هر چند عامل اصلی برتری ایران، برخورداری از رهبری فرزانه، آگاه، بصیر، مدبر و نیروی انسانی معتقد، با ایقان، متحارب، دلیز، اینثارگر، فداکار و مطیع ولایت بود. لکن تحریم‌های جهانی، نداشتن شرایط لازم برای توسعه سلاح‌های پیشرفته در هدایت جنگ، تغییراتی ایجاد نمود و صحنه عملیات‌ها را به بصره و العماره به مناطق عملیاتی غرب و شمال‌غرب کشور نیز کشانده شد. دامنه عملیات‌ها از حالت وسیع و گسترده به آیندهای محدود^۱ و نیمه گسترده منجر گردید.

استکبار جهانی با تمام قوا، خواهان عدم موفقیت ایران بود و به پشتیبانی‌های بی‌دریغ و مداوم خود از عراق ادامه می‌داد. در محافل بین‌المللی روند حرکت و تصمیم‌گیری‌ها در جهت منافع عراق و به انزوا کشیدن ایران اسلامی بود. استکبار جهانی به منظور چپاول دلارهای نفتی شیوخ منطقه، دروازه سلاح‌های خود را بر روی عراق باز نمود و به طور همه جانبه از رژیم بعث پشتیبانی می‌نمود. به طوری که عراق توانست سازمان رزمی خود را از ۱۲

۱- عملیات محدود به استعداد یک تیپ تا دو لشکر در عملیات شرکت نموده و پس از انجام عملیات در مواضع تصرف شده مستقر می‌گردند، می‌توان گفت که عملیات محدود به منظور تضعیف روحیه و وارد کردن تلفات و ضایعات به دشمن، عقب راندن دشمن از عوارض حساس و مناطق مصرفی او، بدست آوردن ابتکار عملیات و ایجاد تحرک در جبهه، گرفتن مجال فکر کردن از دشمن، جمع آوری اطلاعات و کسب فرصت برای انتخاب و آماده سازی منطقه انجام می‌پذیرد.

لشکر در اول جنگ تا ۵۲ لشکر افزایش و به تجهیزات پیشرفته مجهز کند و خطوط پدافندی خود را مستحکم نماید.

بعد از عملیات خیبر و تصرف جزایر مجنون، مشخص شد که نیروهای مسلح ایران قدرت عبور از استحکامات و تصرف نقاط حساس عراق را دارند. طرح‌های جدیدی توسط ارتش و سپاه پاسداران تهیه و ارائه گردید. از جمله طرح عملیاتی اروند (والفجر) توسط نژاجا و طرح عملیات بدر توسط سپاه پاسداران.

در مورخه ۶۳/۶/۱۴ در جلسه شورای عالی دفاع، طرح عملیات بدر پذیرفته شد. آن عملیات تا ۶۳/۱۲/۲۰ در دو محور به مورد اجرا گذاشته شد. در محور جنوبی نیروهای قرارگاه کربلا موفق شدند از رودخانه دجله عبور و قسمتی از بزرگ راه بغداد-بصره را تصرف نمایند. ولی در همین قرارگاه نجف در محور شمالی در عملیات ناموفق بوده و عقب نشینی نمودند.

می‌توان گفت که عملیات سرحدات عدم موفقیت روبرو گردید. با شهادت تعدادی از فرماندهان از جمله شهید مهدی باکری نیروهای سپاه که عمدتاً از بسیجیان مخلص بوده و مدت طولانی در منطقه حضور داشته و منطقه را ترک و به شهر و روستای خود بازگشتند. فرماندهی سپاه هم مسئولیت منطقه را به برادر حسین علایی سپرد و خود و ستاد مربوطه عازم تهران شدند.^۱ تعدادی از فرماندهان و اعضای سازمان‌های ارتش هم که از قبل با انجام این عملیات مخالف بودند با اجازه منطقه را ترک و به تهران بازگشتند. فرمانده نیروی زمینی - سرهنگ صیاد شیرازی- پس از عدم موفقیت عملیات در ۱۳۶۴، فروردین ماه ۱۳۶۴، نگران حمله دشمن در این محور پس از پیروزی او بود. زیرا عراق به دست آوردن اطلاعات دقیق توسط عوامل جاسوسی و عکس‌های ماهواره‌ای که از غرب دریافت می‌داشت، ممکن بود به تعقیب نیروهای ایران در این محور بپردازد. در این شرایط، احساس بی‌کیف و مسئولیت.

۱. به استناد خاطرات آقای رفسنجانی در مورخه ۶۴/۱/۱۴: آقای محسن رضایی آمد و گزارش ناقصی از عملیات بدر داد، و بی‌مطلب قابل قبولی ارائه نکرد. به نظر میرسد که برای آینده هم طرح قابل توجهی ندارد. علاوه بر این، او با طرح آقای صیاد هم موافق نیست و کارهای آینده را به در دست داشتن امکانات ارتش مشروط می‌کند. وقت گرفتیم که خدمت امام برسد در آنجا هم بنا به گفته خودش همان مطالب را درباره ارتش گفته، ازو پس از ملاقات با امام برگشت.

نموده و با الهام از فرمان تاریخی حضرت امام (ره)^۱ تصمیم گرفت به هر قیمتی که شده در همین منطقه عملیات مجددی را آغاز نماید. لذا در منطقه (شرق جزایر مجنون) قرارگاه کمیل را تشکیل و اعضاء ستاد خودش، هر کس را که اظهار خستگی کرده و یا مدت نرفتن به مرخصی اش طولانی شده بود، مرخص و سپس تعدادی را تلفنی دعوت به همکاری نمود. از جمله سرهنگ کریم عبادت، سرهنگ حسن آشناسان، سرهنگ سیروس ستاری، سرهنگ سید حسام‌اشمی، سرهنگ بهرام طاهری، سرگرد حسین افشار زاده به عنوان اعضاء ستاد؛ سرهنگ عطیه صالحی به عنوان فرمانده لشکر ۷۷ و سرهنگ بهروز سلیمان‌جاده فرمانده لشکر ۲۱ که در همدان آید. یگان در عملیات بدر درخشیده بود به جانشینی خود در آن قرارگاه منصوب بود. از جانب سپاه پاسداران برادر علایی ابتدا اعلام داشت با ۲۰ گنبدان رزمی بسیجی و تعدادی گنبدان سپاهی در قرارگاه شرکت می نمایند (که البته این استعداد در نهایت به دو گنبدان تقابلی یافت)

به دستور فرمانده نزاجا، گروه فرستاده فرماندهی و ستاد (دافوس) موقتاً تعطیل و حدود ۴۰ نفر از افسران در حال آموزش به یادگذاشتن تقویت این قرارگاه (قرارگاه کمیل) به منطقه اعزام شدند.

۱. بعد از عقب نشینی رزمندگان اسلام در عملیات بدر حضرت امام (ره) پیام تاریخی دلیلی را صادر نمودند: «ما از فرماندهان سپاه و ارتش بگوئید، چون گزارش دادند بعضی ها ناراحت هستند می گوئیم که هیچ جای نگرانی نیست. البته حق برای شهدا و شما دعا می کنم ولی باید همه ما بدانیم که تابع اراده خداوند هستیم ما از ائمه که بالاتر نیستیم آنها هم در ظاهر بعضی وقتها موفق نبودند. هم بغیر «ص» هم امیر المومنین «ع» هم امام حسن و امام حسین (ع) ما که نسبت به مقام اینها چیزی نیستیم. عمده مشیت خداوند است که هر چه او بخواهد همان خوب است و چون غسل شیرین و باید با آغوش باز پذیرای آنچه او می خواهد باشیم و از هیچ نگران نباشید محکم باشید و از هم اکنون در فکر عملیات بعد و مطمئن باشید که پیروزید امروز هم پیروزید اگر کار برای خدا باشد که شکست ندارد. والسلام

«سند شماره ۱ پیام حضرت امام (ره) به دست خط امیر صیاد شیرازی»

مأموریت قرارگاه کمیل

۱- طراحی عملیات در منطقه

۲- شناسایی منطقه عملیات با اعزام دیدبان‌های نفوذی و عوامل شناسایی جهت کسب اطلاعات

۳- بازسازی یگان‌های نیروی زمینی که در عملیات بدر دچار تلفات و ضایعات شده بودند با برداشت نیرو و امکانات از یگان‌های آموزشی و یگان‌های پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی که در عقب جبهه بودند.

۴- اعزام تیم‌های بازرسی به یگان‌های تحت امر قرارگاه، جهت حصول اطمینان از آمادگی رزمی و رفع مشکلات و نیازمندی‌های آنها.

۵- اجرای برنامه‌ی تمرینی و آموزشی حرکت به جلو، اشغال و آرایش مواضع، تمرین تیراندازی، اجرای تمرینات، تمرینات روزانه و شبانه که این تمرینات و مانورها توسط معاونت عملیات با استفاده از دانش و تجربه‌ی فرماندهان اعزامی دوره فرماندهی و ستاد ارزیابی می‌شدند. با فعال شدن قرارگاه کمیل و تمرینات یگان‌ها جنب و جوش خاصی در منطقه ایجاد شد. ارتش عراق نه تنها به پاتک خود ادامه داد، بلکه برای مقابله با حرکات مذکور نسبت به افزایش حجم آتش توپخانه و همچنین بمبارانهای هوایی اقدام نمود و به فکر تقویت خطوط پدافندی خود افتاد.

فرمانده نیرو (فرمانده قرارگاه تاکتیکی کمیل) هر شب پس از نماز مغرب و عشاء در اطاق عملیات قرارگاه جلسه می‌گذاشت و از وضعیت یگان‌ها و تحرکات کارها توسط ارکان ستاد گزارش می‌گرفت و چگونگی کار روزانه بررسی می‌شد. در این جلسات راداران همکار سپاهی حضور فعال نداشتند و یا با بی‌ربطی شرکت می‌کردند. به نقل از یادداشت‌های آقای هاشمی رفسنجانی در ۲۹ فروردین‌ماه: ... آقای صیاد شیرازی آمد و گزارشی از عملیات اخیر در عملیات را ارائه داد و برنامه‌های آینده را گفت، گفته می‌شود که فرماندهان اصلی سپاه مایل نیستند که در این طرح با او همکاری شود، اگر چه خودش چنین سوءظنی ابراز نمی‌کند.